

Badanie ewaluacyjne dotyczące stosowania zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, w ramach polityki spójności 2014-2020

Broszura informacyjna

Moduł II: Efekty realizacji Programu Dostępność Plus

Cel i zakres badania

„Badanie ewaluacyjne dotyczące stosowania zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, w ramach polityki spójności 2014-2020 oraz oceny realizacji Rządowego Programu Dostępność Plus 2018-2025” składało się z dwóch modułów badawczych.

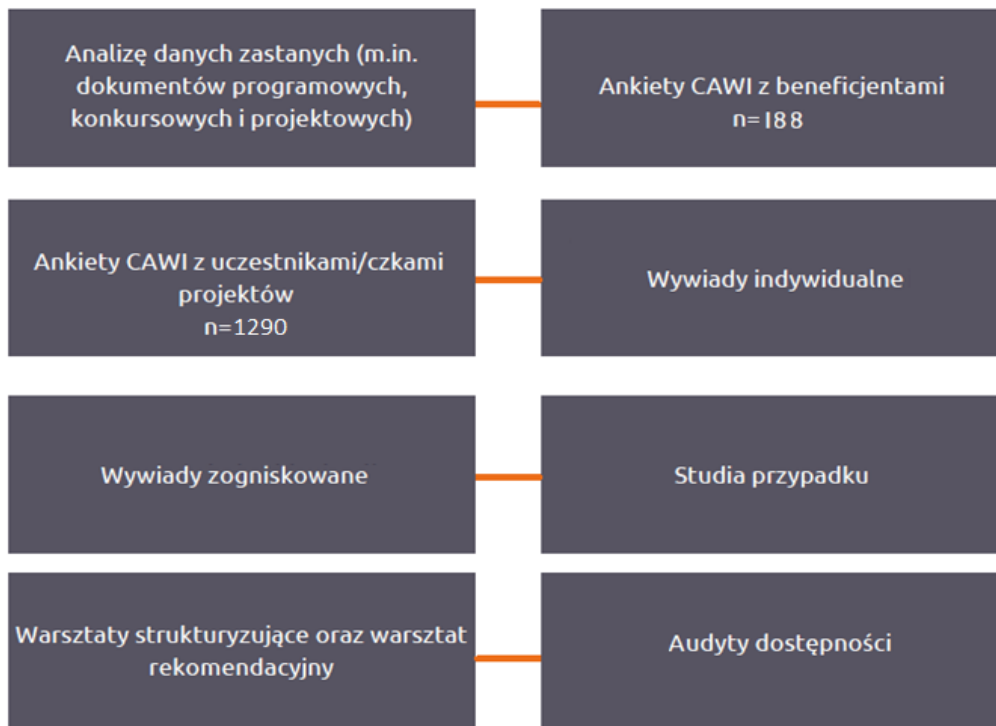

Moduł II koncentrował się na ocenie systemu zarządzania i efektach rządowego Programu Dostępność Plus.

Metodologia

W badaniu zastosowano koncepcję **ewaluacji opartej na teorii**, przy czym sięgnięto po jej specyficzną formę, czyli tzw. **analizę kontrybucji**. Jej głównym celem była weryfikacja, czy wystąpiły zakładane w teorii relacje przyczynowo- skutkowe oraz efekty prowadzonych działań.

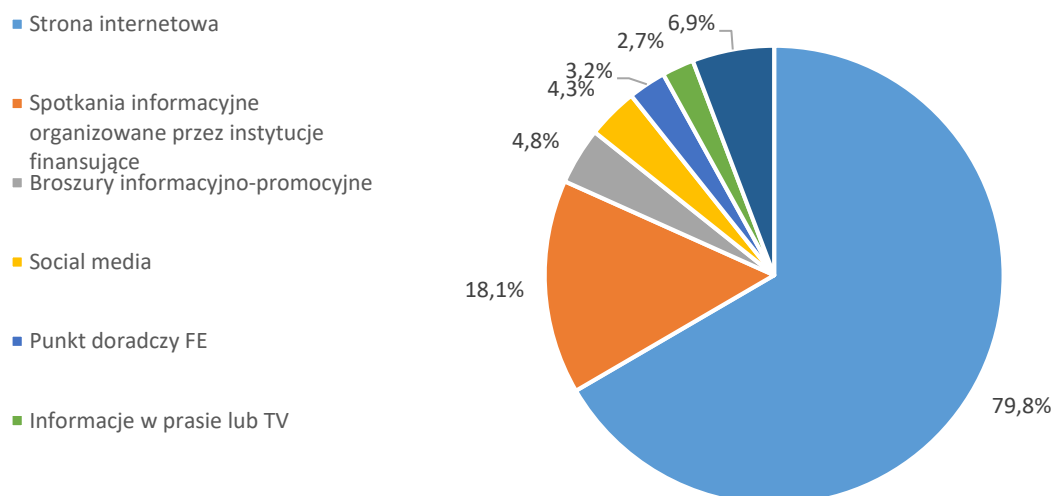
W badaniu, w ramach modułu II ewaluacji, wykorzystano następujące metody/techniki badawcze:

Ocena działań informacyjno-promocyjnych prowadzonych w ramach Programu

- ➔ Podstawowym źródłem informacji na temat programu jest **strona internetowa**, będąca wyodrębnioną podstroną w ramach serwisu Funduszy Europejskich 📄

Źródła informacji o możliwościach ubiegania się o wsparcie dla projektów

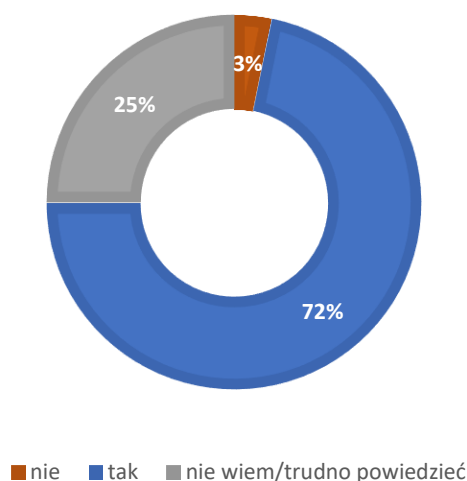
Źródło: Badanie CAWI z beneficjentami, n=188.

- ➔ Program dobrze znany jest głównie osobom, które na co dzień **zajmują się tematyką niepełnosprawności**.
- ➔ **Nie wszyscy beneficjenci mają świadomość**, że projekt, który realizują lub otrzymują w ramach niego wsparcie, jest częścią Programu Dostępność Plus.
- ➔ Powodem słabej popularności jest m.in. **brak ciągłej, skoordynowanej kampanii promującej program**, jak również upowszechniającej pewne postawy, czy też sposób postrzegania osób z niepełnosprawnościami.

Ogólna ocena realizacji Programu Dostępność+

- ➔ Z perspektywy trzech lat **efekty realizacji Programu należy ocenić pozytywnie**.
- ➔ Stanowił on **szybko i sprawnie przygotowaną** odpowiedź na pilną **potrzebę społeczną** związaną z zapewnieniem **poprawy dostępności** przestrzeni i usług publicznych dla OzN.
- ➔ **Jednym z kluczowych efektów Programu Dostępność Plus jest włączenie tematu dostępności do dyskursu publicznego**
- ➔ Za największe osiągnięcie Programu Dostępność Plus można uznać **wdrożenie części zaplanowanych w nim zmian legislacyjnych**, które w szczególny sposób budują stałą infrastrukturę i podstawę do wdrażania dostępności w perspektywie długookresowej.
- ➔ Beneficjenci **wysoko oceniają trafność** założeń udzielonego wsparcia w kontekście potrzeb osób z niepełnosprawnościami 📌

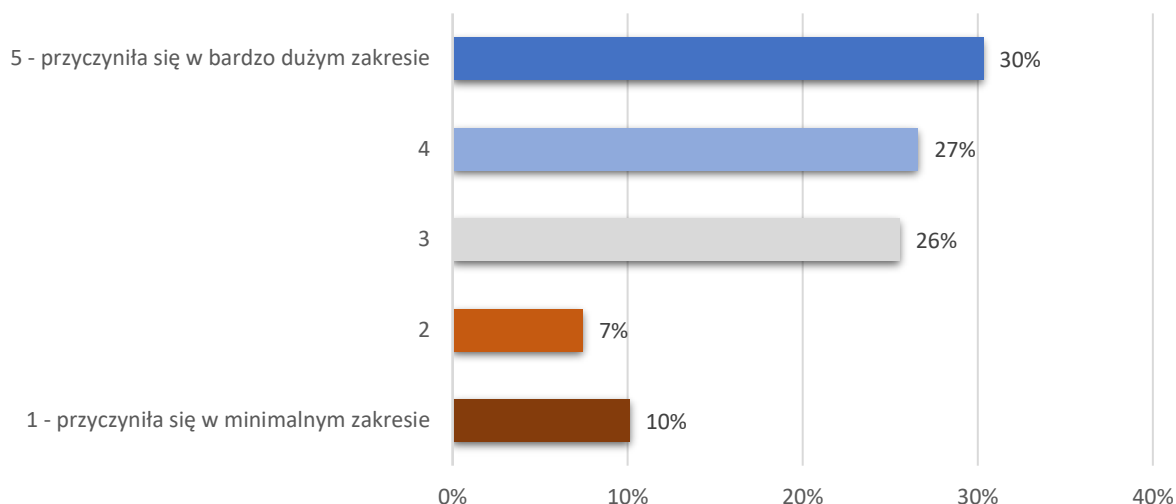
Czy założenia konkursu/naboru/przetargu pozwalały w pełni na realizację projektów odpowiadających na potrzeby osób z niepełnosprawnościami?

Źródło: CAWI z beneficjentami, n=188

- ➡ Już na obecnym etapie realizacji Programu beneficjenci deklarują zaistnienie **pierwszych pozytywnych efektów wsparcia** ⬇

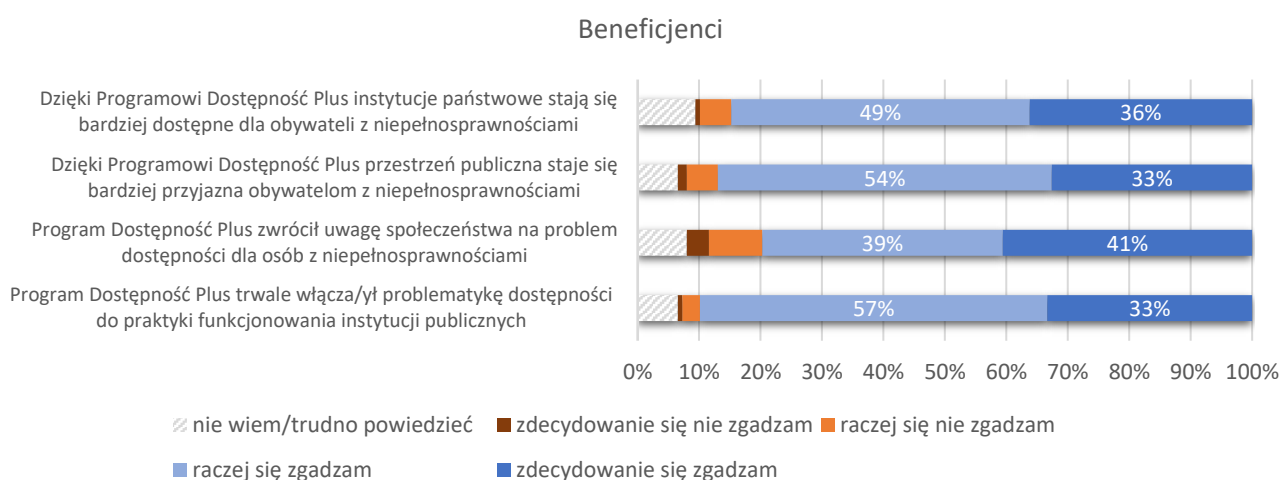
Czy realizacja projektu, na jego obecnym etapie, przyczyniła się do zwiększenia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami? – beneficjenci

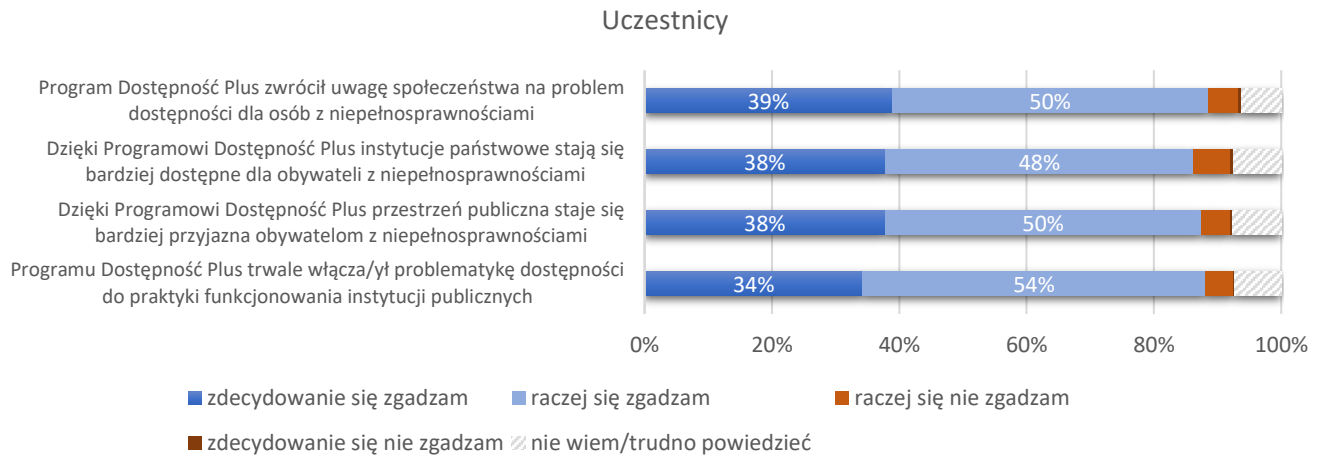

Źródło: CAWI z beneficjentami, n=146

- ➡ Uczestnicy/czki badania zgodnie twierdzili, że dzięki Programowi Dostępność Plus zagadnienia związane z dostępnością **pojawiły się na wysokich pozycjach w agendzie** politycznej i programowej instytucji i organizacji ⬇

Poniżej znajdują się stwierdzenia, które w różnym stopniu odnoszą się do Programu Dostępność+. Przy każdym z nich proszę zaznaczyć, w jakim stopniu się z nimi Pan/i zgadza lub nie zgadza

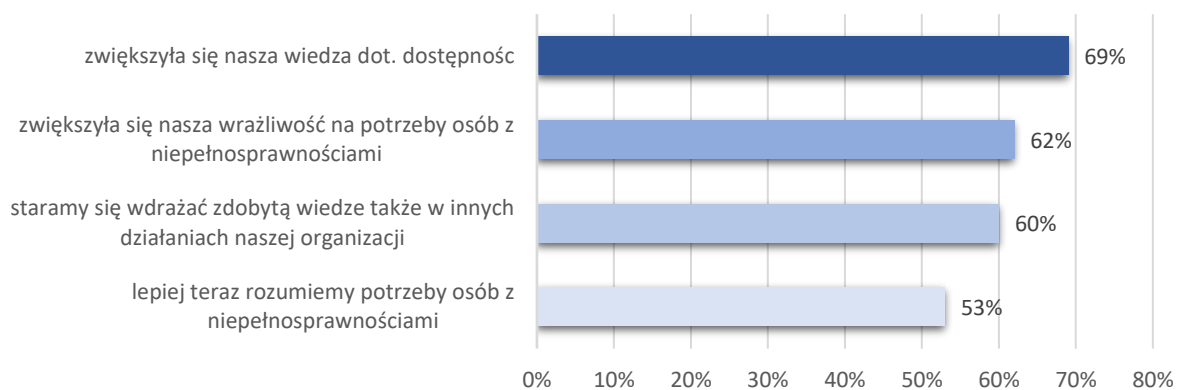

Źródło: CAWI z beneficjentami, n=138; CAWI z uczestnikami, n=833

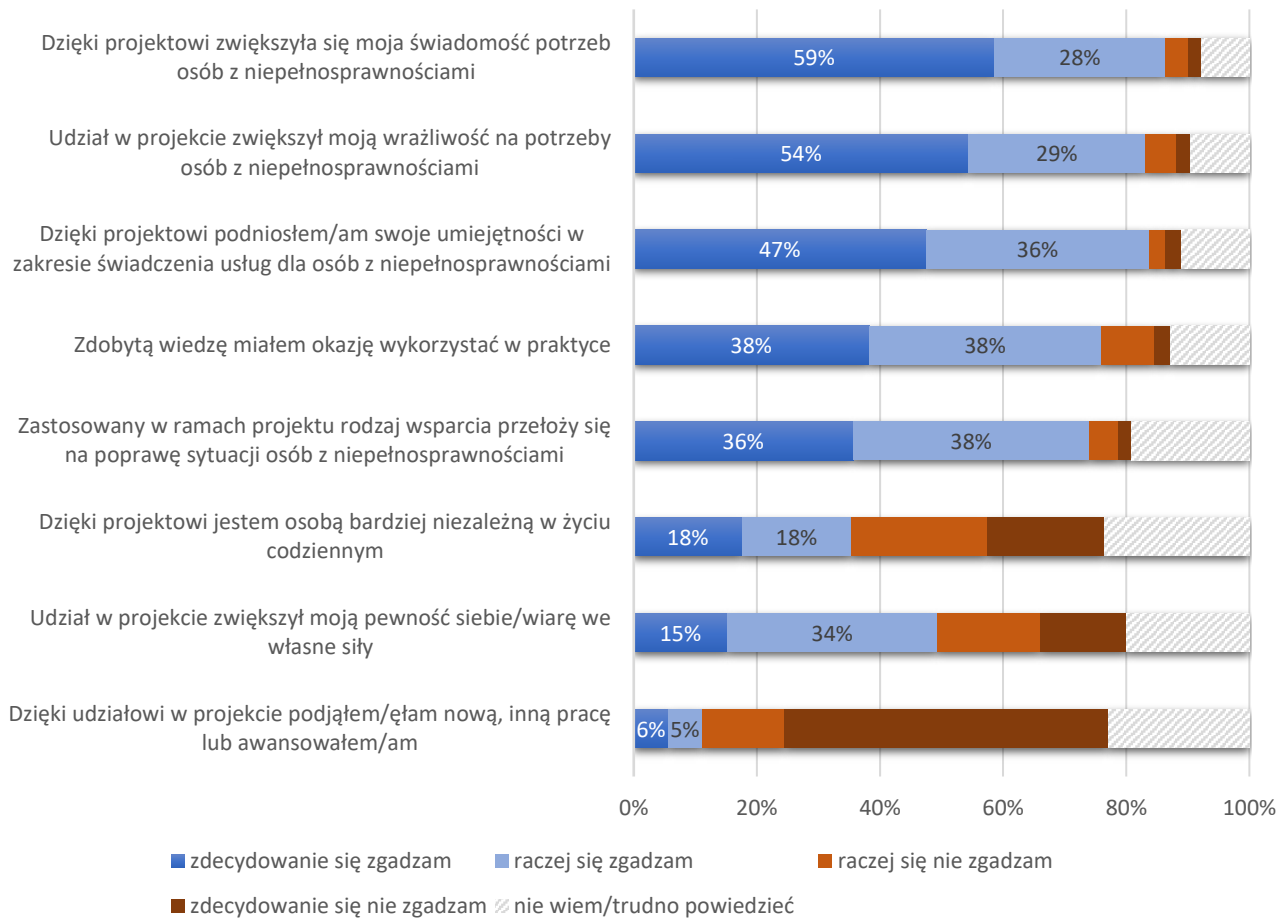
- ➔ **Bardzo widoczne efekty zaobserwowano na poziomie zmian świadomościowych zarówno wśród instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu jak i beneficjentów jak również wśród odbiorców ostatecznych wsparcia** ↓

Czy w toku realizacji projektu zaobserwowano następujące dodatkowe efekty związane z funkcjonowaniem Państwa instytucji, jako projektodawcy? – beneficjenci

Źródło: CAWI z beneficjentami, n=146

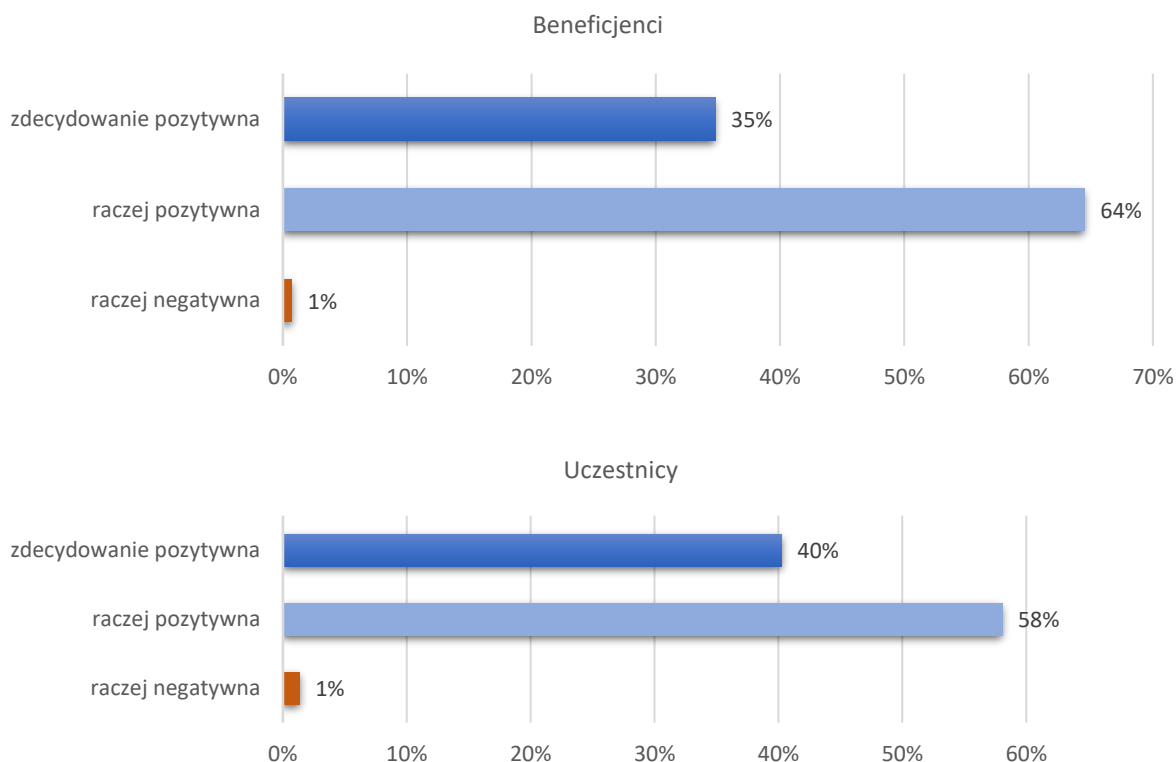
Poniżej znajdują się stwierdzenia, które w różnym stopniu odnoszą się do Pana/i udziału w projekcie. Przy każdym z nich proszę zaznaczyć, w jakim stopniu się z nimi Pan/i zgadza lub nie zgadza – uczestnicy

Źródło: CAWI z uczestnikami, n=1290

- ➔ Analizowane projekty miały **największy wpływ na wzrost świadomości potrzeb Ozn** - aż 59% uczestników/czek zdecydowanie zgadza się z takim stwierdzeniem.
- ➔ **Także uczestnicy/czki będący Ozn najczęściej wskazują właśnie ten efekt** jako najbardziej dla nich znaczący (55% uczestników/czek będących Ozn zdecydowanie zgadza się z tym stwierdzeniem).
- ➔ Program Dostępność + cieszy się **pozytywną lub bardzo pozytywną opinią**, zarówno **wśród beneficjentów jak i uczestników/czek projektów** realizowanych w ramach programu

Jaka jest Pana/i opinia o Programie Dostępność+?

Źródło: CAWI z beneficjentami, n=138; CAWI z uczestnikami, n=833

Główne wyzwania warunkujące skuteczną realizację Programu:

- ✓ Brak **wieloletniego i stabilnego budżetu** (dotyczy to części działań finansowanych z środków krajowych).
- ✓ **Obostrzenia wynikające ze skutków pandemii COVID-19** wydawane na przestrzeni 2020 i 2021 r. stanowiły istotne utrudnienie realizowanych działań.
- ✓ Olbrzymia **skala potrzeb** (w szczególności dotyczy to realizacji działań infrastrukturalnych) i **niewystarczająca alokacja** finansowa na te cele - problem ten dodatkowo pogłębia **wzrost cen** towarów i usług bezpośrednio związanych z dostępnością.
- ✓ **Niewystarczająca liczba ekspertów** posiadających odpowiednią wiedzę i kompetencje dotyczące szeroko pojętej problematyki dostępności.

Architektura

- ➔ Podjęte działania są **celowe i trafnie zaadresowane**.
- ➔ Za najistotniejsze zmiany wprowadzone w tym obszarze należy uznać te dotyczące **konieczności uwzględniania standardów dostępności już na etapie projektowania** nowopowstających budynków.
- ➔ Jest to rewolucyjna zmiana, która długofalowo (wraz ze zmianami w trybie uczenia architektów) będzie miała **największy wpływ na dostępność środowiska zabudowanego**.
- ➔ Niestety **skala potrzeb w tym obszarze jest znacznie większa** niż możliwości realizacyjne i finansowe zaplanowane w Programie Dostępność Plus.

Transport

- ➔ **Rozpoczęto realizację znacznej części zadań** zaplanowanych w obszarze Transportu.
- ➔ **Główne opóźnienia** występują w realizacji projektu szkoleniowego i dostawie wagonów typu COMBO.
- ➔ W porównaniu z innymi obszarami Programu Dostępność Plus **istotnym ułatwieniem w obszarze transport są TSI PRM** (rozporządzenia KE dotyczące dostępności pojazdów i infrastruktury kolejowej) - ugruntowane i jednoznacznie sformułowane standardy pozwalają w obszarze infrastruktury kolejowej podejmować dużo działań związanych z zapewnianiem dostępności.

Edukacja

- ➔ Na szczególną uwagę w obszarze edukacja zasługują **widoczna zmiana postaw i świadomości** dot. potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- ➔ Pozytywnie należy też ocenić wprowadzone **zmiany w ustawie Prawo oświatowe**.
- ➔ Niemniej jednak skala oraz środki finansowe są **zbyt małe** w odniesieniu do istniejących wyzwań.

- ➔ Jednocześnie wyraźnie trzeba wskazać na **ryzyka finansowe** realizacji projektów, w tym m.in. wskazany wcześniej **wzrost cen**.

Zdrowie

- ➔ Pomimo opóźnień, wynikających przede wszystkim z COVID-19, główny projekt realizowany w tym obszarze „**Dostępność Plus dla zdrowia**” może **przyczynić się do systemowej zmiany w ochronie zdrowia** w zakresie poprawy jej dostępności.
- ➔ Największym ograniczeniem projektu jest **niewielka skala** projektu w porównaniu do **olbrzymich potrzeb sektora**.
- ➔ Bardzo ważna jest też **kompleksowość przedsięwzięć**: połączenie inwestycji infrastrukturalnych, cyfrowych, kompetencyjnych i organizacyjnych.
- ➔ Na pozytywną ocenę zasługuje również planowana **kontynuacja przedsięwzięcia** w nowej perspektywie finansowej.

Cyfryzacja

- ➔ Kluczowym elementem, który w ujęciu długoterminowym powinien przełożyć się na **trwałe pozytywne zmiany**, jest uchwalenie „Ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych”.
- ➔ Wyniki audytów wskazują na **pierwsze pozytywne efekty** wprowadzonych wymagań. Następuje **systematyczna poprawa dostępności stron internetowych** podmiotów publicznych.
- ➔ Jako **główne bariery** dla zwiększania dostępności cyfrowej podmiotów publicznych wskazać można **niewystarczający poziom wiedzy i doświadczenia** oraz **brak środków finansowych** na przystosowanie urzędów do nowych wymagań.
- ➔ Jako **szczególnie użyteczne** ocenić należy działania KPRM służące **merytorycznemu i technicznemu wsparciu podmiotów publicznych** we wdrażaniu rozwiązań sprzyjających zwiększaniu ich dostępności cyfrowej.

Usługi

- ➔ Zdecydowana większość zaplanowanych inicjatyw w tym obszarze jest wciąż w **fazie początkowej**.
- ➔ Istotnym efektem realizacji działań podjętych w tej części Programu jest **zmiana postaw** obserwowana głównie **wśród pracowników administracji szczebla centralnego, lokalnego oraz instytucji kultury**.

- Widoczne ryzyka wdrożeniowe dotyczą głównie **trwałości usług społecznych**, co wynika z ich projektowego systemu wdrażania.
- **Największe ryzyka** związane z niezrealizowaniem założeń obserwuje się w działaniu dot. pracy w administracji (z uwagi na zbyt skalę podejmowanych działań w porównaniu do ambitnie zdefiniowanego celu).

Konkurencyjność

- Podejmowane działania można ocenić jako **trafne z punktu widzenia potrzeb** w obszarze dostępności.
- Interwencje podejmowane w ramach obszaru **wynikają ze spójnej logiki**.
- Uwzględniają zarówno bezpośrednio **wsparcie projektów służących wypracowaniu innowacyjnych produktów** adresujących potrzeby OzN, jak i **wsparcie pośrednie** zmierzające do podnoszenia wiedzy i świadomości przedsiębiorców oraz budowy **ekosystemu innowacji w obszarze dostępności**.
- W kontekście ogólnej **niskiej podaży projektów** w ramach konkursów dedykowanych, niezbędnym jest kontynuowanie i poszerzanie zakresu działań służących zwiększaniu **potencjału przedsiębiorstw do rozwoju produktów uwzględniających potrzeby OzN**.

Koordinacja

- Za jedno z **najmocniejszych ogniw** obszaru koordynacji należy uznać odpowiednie przygotowanie merytoryczne i wysoką kulturę współpracy jednostki odpowiedzialnej za koordynację Programu – **Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej**.
- Niemniej jednak ulokowanie tzw. Polskiego Access Board w ramach standardowej struktury jednego z resortów **znacznie osłabia jego pozycję koordynacyjną i ogranicza realne możliwości oddziaływania** na inne podmioty.
- Za **podmiot potrzebny systemowo** uznano również Radę Dostępności.
- Poza aspektem instytucjonalnym, **pozytywnie należy ocenić zmiany legislacyjne** wdrożone w ramach omawianego obszaru oraz **zmiany świadomościowe**, które osiągnięto m.in. poprzez prowadzone działania edukacyjno-informacyjne.

Główne rekomendacje:

- ✓ Przeprowadzenie **przeгляdu celów i zakresu poszczególnych działań**, jak również **wskaźników realizacji** zakładanych efektów Programu Dostępność Plus.

Proces przeglądu Programu powinien być zrealizowany w sposób zapewniający włączenie wszystkich zainteresowanych stron i budujący odpowiedzialność za osiągnięcie (doprecyzowanych lub zmodyfikowanych) efektów poszczególnych działań. W tym celu należy zapewnić platformę dla dialogu między przedstawicielami administracji, ekspertami i środowiskami organizacji działających na rzecz OzN.

- ✓ W trakcie przeglądu szczegółowo przeanalizować **cele jakie ma osiągnąć Program, w kontekście ograniczonych zasobów na jego realizację**. Możliwym rozwiązaniem jest tu zwiększenie alokacji finansowej lub urealnienie zakładanych do osiągnięcia efektów Programu.
- ✓ **Kontynuowanie i realizowanie nowych działań służących budowie potencjału kompetentnych kadr**, zarówno w administracji, jak i innych instytucjach (uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe).

Uruchomić też należy nowe inicjatywy służące wzmocnieniu know-how wśród podmiotów potencjalnie mogących świadczyć usługi związane z dostępnością i zachęcające do zaangażowania się w realizację Programu Dostępność Plus.

- ✓ **Poprawa koordynacji działań informacyjno-promocyjnych** w zakresie programu Dostępność Plus, w tym **silniejsze promowanie marki Programu** oraz przeprowadzenie **działań upowszechniających wiedzę o mechanizmie skargi** na brak dostępności instytucji publicznych

Warto również rozważyć wprowadzenie obowiązku informowania przez instytucje systemu wdrażania oraz przez beneficjentów, że oprócz dofinansowania z FE projekt realizuje zapisy Programu.